

Національна академія державного управління  
при Президентові України

**Public Finance**

---

# Податки і податкова система

Леся Василівна Ільченко-Сюйва, к.держ.упр., доц.  
доцент кафедри економічної політики,  
к. 117, вул. Ежена Потье 20, Київ  
тел. 456-93-57

# Елементи оподаткування:

---

## Основні:

- Об'єкт оподаткування
- Суб'єкт оподаткування
- Ставка оподаткування

## Додаткові:

- Термін сплати
- Періодичність сплати
- Пільги

тощо.

---

# Класифікація ставок оподаткування (податків за співвідношенням податок/дохід)

---

Тверді

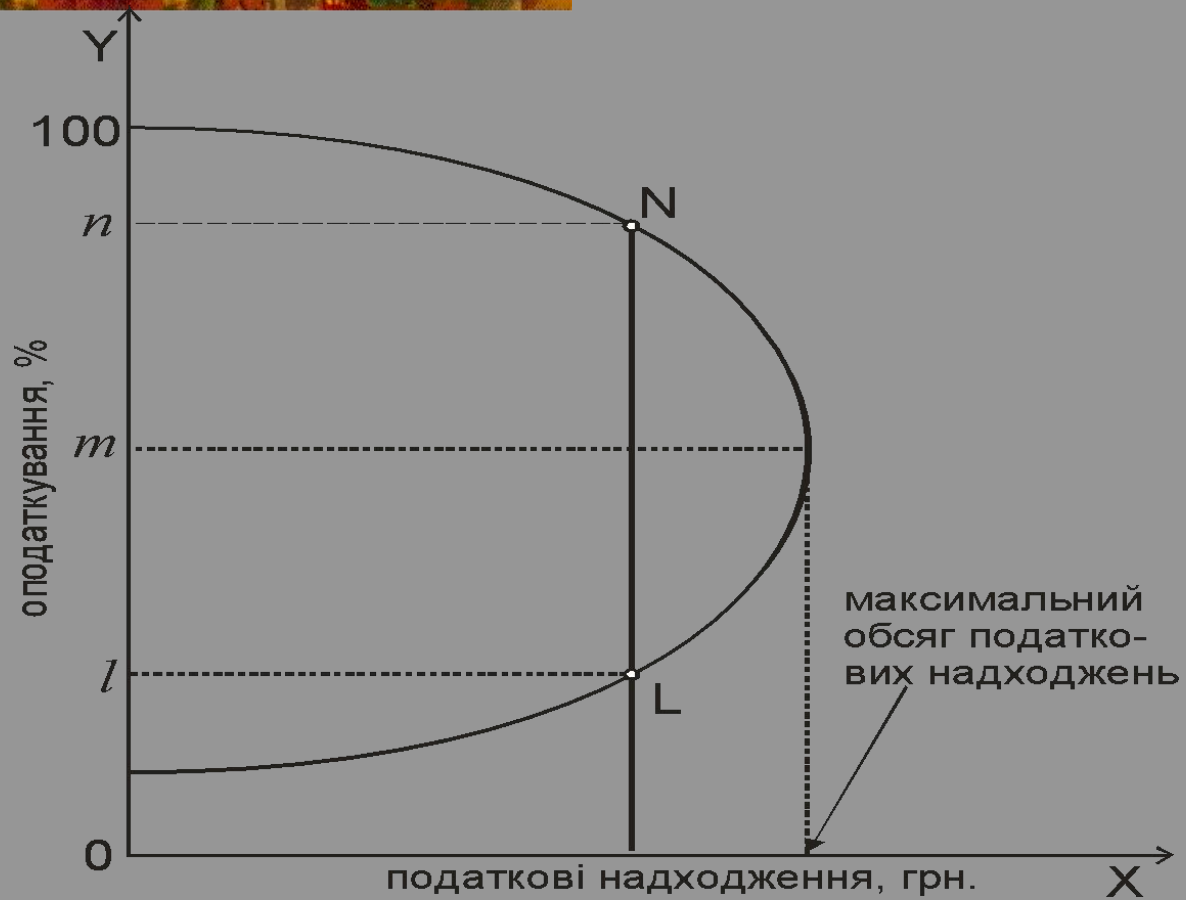
Процентні

- Прогресивні
- Пропорційні
- Регресивні

$$ATR = \frac{T}{I} \times 100\%$$

---

# Крива Лафера:



# Класифікація податків за

---

- формою оподаткування
  - економічним змістом об'єкта оподаткування
  - рівнем встановлення
  - способом стягнення
  - порядком зарахування до бюджету
-

# За формою:

---

- Прямі – податки, що сплачуються відповідно до величини одержуваного доходу (пр.: заробітна плата, прибуток, земля).
  - Непрямі – ті, в основі яких лежить зроблена витрата (пр.: куплений товар або послуга, у ціну яких включено суму податку).
-

# Види прямого оподаткування


---

## *Особисті та реальні*

**Особисті –**  
визначаються для  
кожного конкретного  
платника

- подушний
- прибутковий
- майновий
- на спадщину та подарунки

**Реальні –** оподаткування  
майна за зовнішніми  
ознаками

- земельний
  - домовий
  - промисловий
  - на грошовий капітал
- 
-

# Види непрямих податків

*Поділяються відповідно до характеру торговельної діяльності*



**Внутрішня**  
пов'язана із  
використанням:

- Акцизів
- Фіскальної монополії

**Зовнішня**  
характеризується:

- Експортне мито
- Імпортне мито

Податок на додану вартість (ПДВ)



# АКЦИЗ

---

## **Економічна сутність:**

Фінансовий інструмент перерозподілу доходів між різними верствами населення та суб'єктами господарювання.

## **Встановлюється:**

Як правило, у твердих сумах з одиниці товару

## **На сьогодні підакцизними товарами є:**

- Тютюнові вироби;
  - Спирт етиловий та алкогольні вироби (+ солодове пиво);
  - Транспортні засоби;
  - Нафта та продукти нафтопереробки;
  - Ювелірні вироби
- тощо...
-

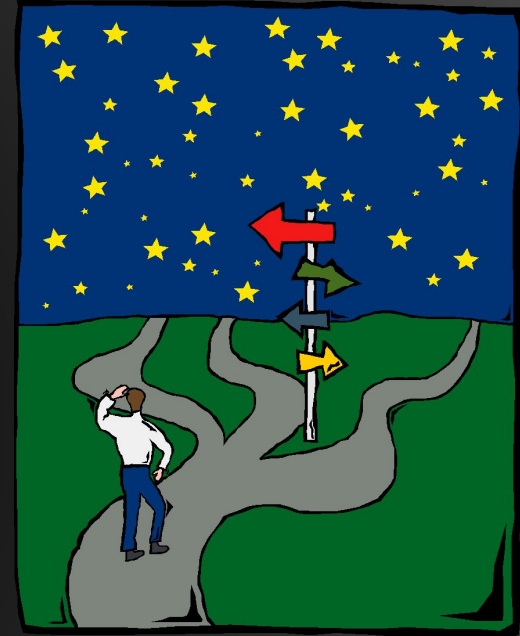
# Податок на додану вартість

Є одним з різновидів універсальних акцизів

- Податок з продажу (опт та роздріб)
- Податок з обороту
- ПДВ

## Переваги:

- Широка база оподаткування
- Стабільність бюджетних надходжень від сплати податку
- Універсальність полегшує обчислення і контроль
- Рівномірний розподіл між усіма суб'єктами підприємницької діяльності
- Зберігає переваги податку з обороту, але ліквідує головний недолік – кумулятивний ефект
- Наближення до прямого типу податку (з огляду на прогресивність оподаткування)



# Податок на додану вартість

**Недоліки:**

Значний вплив на загальний рівень цін



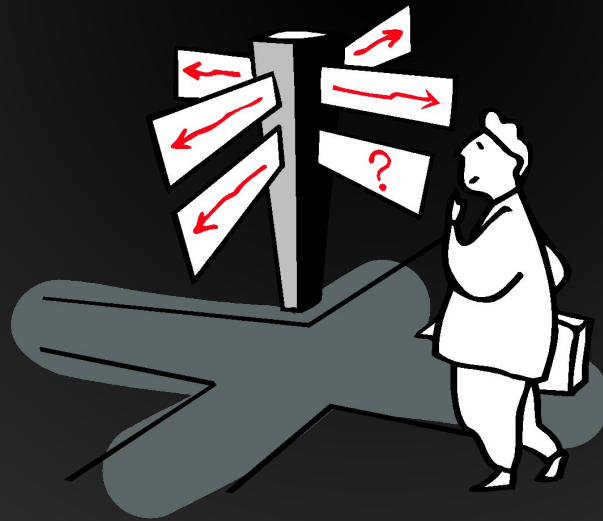
та

регресивність, особливо щодо малозабезпечених верств населення

# МИТО

---

За видом торговельної діяльності –  
переміщенні через митний кордон  
(імпорт/ експорт)



# МИТО

---

За методами обрахування:

1. **Адвалорне** (*“ad valore” – лат.*) – нараховується у % до митної вартості
  2. **Специфічне** – нараховується у встановленому грошовому розмірі на одиницю товару
  3. **Комбіноване** – поєднує два попередніх
-

# Класифікація податків за

---

- ~~формою оподаткування~~
  - економічним змістом об'єкта оподаткування
  - рівнем встановлення
  - способом стягнення
  - порядком зарахування до бюджету
-

# Друга половина ХХ ст. ...

---

Цільові податки для фінансування соціальних гарантій (податки на соціальні гарантії)

- Освіта
  - Безпека
  - Охорона здоров'я
  - тощо
-

# Функції податків:

---

- **Розподільча** — перерозподіл ВВП між державою, юридичними та фізичними особами.
  - **Фіскальна** — централізація частини ВВП у бюджеті на потреби суспільства.
  - **Регулююча** — вплив податків на діяльність їх платників.
-



# Податкова система

---

**сукупність** податків та обов'язкових платежів, установлених у країні з метою поповнення доходної частини бюджетів різних рівнів

---

# Податкова система (ПС) України

## *Оподаткування юридичних осіб*

- ❑ Непрямі податки (пр.: ПДВ, акцизи, мито)
- ❑ Прямі податки (пр.: на прибуток, плата за майно тощо)
- ❑ Внески в держ.цільові фонди (пр.: пенсійний, соц.страх., зайнятості тощо)
- ❑ Інші податки, збори, платежі

## *Оподаткування фізичних осіб*

- ❑ Податок на прибуток
- ❑ Податок на промисел
- ❑ Податок на землю
- ❑ Податок із власників транспортних засобів
- ❑ Мито, державний збір
- ❑ Пенсійний фонд
- ❑ Місцеві податки та збори

# Принципи побудови ПС

- Стимулювання підприємницької діяльності й інвестиційної активності
- Обов'язковість
- Рівнозначність
- Пропорційність
- Недопущення вікової дискримінації
- Соціальна справедливість
- Стабільність
- Економічна обґрунтованість
- Рівномірність сплати податків
- Компетенція
- Єдиний підхід
- Доступність
- Стимулювання науково-технічного прогресу

# Принципи організації ПС

---

**Економічна ефективність**

**Адміністративна простота**

**Гнучкість**

**Політична відповідальність**

**Справедливість**

---

# Економічна ефективність

---

- Не повинна обмежувати можливостей заощаджень,
  - Не повинна впливати на поведінку індивіда,
  - Повинна бути неспотворюючою
-

# Неспотворюючі податки

---

- *Паушальний податок* – залежить лише від незмінних характеристик (пр.: стаття)

**Будь-який податок на товари або на дохід є спотворюючим**

**Спотворюючі податки є неефективними**

---

# Адміністративна простота

---

ПС повинна бути простою і відносно недорогою

- Прямі витрати
  - Непрямі витрати
-

# Гнучкість

---

ПС здатна **швидко**, а в окремих випадках **автоматично**, реагувати на зміни економічних обставин

---



# Політична відповідальність

---

Суб'єкти оподаткування переконані у доцільності своїх податкових виплат:

- Перевага тим податкам, суб'єкти яких відомі,
  - Зміни в оподаткуванні є результатом змін в законодавстві.
-

# Справедливість

---

ДО ВСІХ ІНДИВІДІВ

- **Горизонтальна рівність** – немає диференціації за ознаками статі, раси, переконань
  - **Вертикальна рівність** – можуть і повинні сплачувати вищі податки (але... проблема визначення критеріїв оподаткування: платоспроможність, добробут, більша вигода від державних витрат)
  - **Міжвікова справедливість** – справа екологічних податків
-

# Справедливість (прод.)

---

***Парето-ефективне оподаткування –  
неможливо досягти вищого суспільного  
добробуту не знизивши добробуту  
іншого індивіда***

Літ-ра: Стігліц Дж. Економіка державного сектора (ст.  
488-491, 577-581 )

---

# Основна ідея

---

**Чим більший вибір податків, тим ширші можливості держави у проведенні податкової політики (реалізація фіскальної та регуляторної функції)**

---

# Чинне законодавство:

---

- Конституція України
- Податковий кодекс
- Бюджетний кодекс
- Митний кодекс
- Закони щодо податків та зборів
- Закон України “Про місцеве самоврядування”
- Закон України “Про державний бюджет України на ...”

(~65)

Державна податкова адміністрація

[http:// www.sta.gov.ua](http://www.sta.gov.ua)

